

บทที่ 2

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวรรณกรรมภาคใต้ และภูมิหลังของเรื่องพระกายโศท

ภูมิหลังของภาคใต้ที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรม

หัวเมืองภาคใต้ชายฝั่งตะวันตก

ดินแดนทางภาคใต้ตามสภาพภูมิศาสตร์ ได้แบ่งออกเป็น 2 ฝั่ง คือ ฝั่งตะวันออกและฝั่งตะวันตก ด้วยสันเขาบันทักและสันเขานครศรีธรรมราช สำหรับสภาพชายฝั่งตะวันตก มีภูเขาสูงและเนินเขาสลับมากมายอันอุดมไปด้วยแร่ดีบุก จึงทำให้ประชาชนในหัวเมืองฝั่งตะวันตกมีอาชีพร่อนแร่ดีบุก ทำไร่พริกไทย เผาถ่าน เก็บของป่า เก็บมูลค้างคาว รังนกนางแอ่น และทำการประมง

ภาคใต้ฝั่งตะวันตกมีหัวเมืองซึ่งเรียกตามอำนาจการปกครอง ที่ทางราชอาณาจักรสยามได้ควบคุมเอง ประกอบด้วยกระบี่ ระนอง ตะกั่วป่า ตะกั่วทุ่ง พังงา ถลาง ภูเก็ต กระบี่ ตรัง และปะเหลียน

ก่อนที่จะมีการปฏิรูปการปกครองในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การปกครองหัวเมืองหรือส่วนภูมิภาคนั้นยึดแบบฉบับของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ที่ทรงวางระเบียบไว้ กล่าวคือ ได้แบ่งเขตการปกครองออกเป็น หัวเมืองชั้นใน หัวเมืองชั้นนอก และเมืองประเทศราช ส่วนหัวเมืองฝั่งตะวันตกจัดอยู่ในหัวเมืองชั้นนอก ซึ่งหัวเมืองประเภทนี้ มีการแบ่งย่อยประเภทตามขนาด และความสำคัญของเมือง กำหนดเป็นเมืองชั้นเอก โท ศรี ตามลำดับ (ครุณี แก้วม่วง, 2526 : 46)

หัวเมืองฝั่งตะวันตกอยู่ห่างไกลจากกรุงเทพฯ มาก แต่เดิมนั้นการคมนาคมไม่เจริญ ทำให้ติดต่อกับกรุงเทพฯ ได้ยาก บางหัวเมืองจึงมีการปกครองตนเองอย่างอิสระ มีการติดต่อกับชาวต่างชาติมากขึ้น มีชาวจีน และชาวอินเดีย ได้อพยพเข้ามาตั้งรกรากในหัวเมืองบางแห่ง เช่น เมืองระนองและเมืองภูเก็ต เป็นต้น จากสาเหตุดังกล่าวนี้ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวภาคใต้บนฝั่งตะวันตกแตกต่างจากชาวภาคใต้โดยทั่วไป หรือโดยเฉพาะชาวภาคใต้บนฝั่งตะวันออก ซึ่งมีลักษณะของความเป็นไทย คือ ไม่ชอบค้าขาย ไม่สนใจกิจการเหมืองแร่ ไม่กระตือรือร้นในการทำ

กิจการใด ๆ จนถูกเป็นคนเกียจคร้าน เฉื่อยชา (พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2475 : 83) และยังมีความผูกพันกับท้องถิ่นและพวกพ้องของตน ชำรงรักษาธรรมเนียมประเพณีของตนอย่างเคร่งครัด ส่วนชาวภาคใต้บนฝั่งตะวันตกเป็นผู้สนใจการทำเหมืองแร่ มีความสามารถมีไหวพริบทางการค้าขายระหว่างประเทศมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติ ทางเศรษฐกิจ ทางวัฒนธรรมประเพณีกับชาวจีนที่เมืองปีนัง เมืองสิงคโปร์ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามมิได้หมายความว่าชาวภาคใต้ฝั่งตะวันตกจะละทิ้งวัฒนธรรมต่าง ๆ ของไทยไปหมดเพราะหัวเมืองฝั่งตะวันตกยังเป็นดินแดนที่มีภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นไทย ๆ อยู่ เพียงแต่มีลักษณะบางอย่างเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว

ภาษาและวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้

ภาคใต้เป็นดินแดนที่มีอารยธรรมและเป็นศูนย์กลางของคนหลายชาติหลายภาษามาแต่โบราณ ทำให้ชนหลายชาติอพยพเข้ามาสัมพันธ์และตั้งถิ่นฐานปะปนกับชาวเมือง เป็นเหตุให้เลือดเนื้อเชื้อสายของคนภาคใต้อยู่ในลักษณะผสมผสาน ในยุคที่ชาวอินเดียเข้ามาติดต่อกับชายฝั่งน้ำอารยธรรมและศิลปวิทยาการเข้ามาด้วย โดยเฉพาะทางตัวอักษรและภาษา ดังปรากฏหลักฐานจากศิลาจารึกหลายหลักในภาคใต้ที่รับอารยธรรมทางตัวอักษรและภาษาจากอินเดีย (ยอร์ช เซเดส์, 2504 : 27-40)

ส่วนที่เกี่ยวกับวรรณกรรมภาคใต้ มีวรรณกรรมมุขปาฐะอยู่เป็นจำนวนมาก ทั้งถ้อยคำสำนวน คำพังเพย เพลงร้องเรือ นิทาน และบทสวดที่ใช้ในพิธีกรรมของชาวบ้าน

วรรณกรรมลายลักษณ์ ได้บันทึกลงในหนังสือบุค ซึ่งอาจเรียกตามวัสดุที่นำมาใช้บันทึกว่า "หนังสือข่อย" "หนังสือปรีคินา" "หนังสือกริดินา" หรืออาจเรียกตามลักษณะของหนังสือว่า "หนังสือพับ" นอกจากนี้อาจเรียกแตกต่างกันอย่างอื่น เช่น หนังสือต้นช้าง หนังสือบุคช้างน้อย ซึ่งหมายถึง สมุดข่อย หรือสมุดไทย นั่นเอง

ลักษณะของหนังสือบุคมี 2 ชนิด (ประพนธ์ เรืองณรงค์, 2523 : 27-28) คือ

1. บุคคำ เป็นหนังสือที่มีเนื้อกระดาษสีดำ เขียนด้วยหมึกสีขาว สีเหลือง สีแดง หรือสีทอง แล้วแต่ละจะหาสีใดได้สะดวก สีขาวใช้กินสอห่างละเอียดหรือสีขาวจากเปลือกหอยมุก สีเหลืองได้จากรง หรือทรดาล สีแดงได้จากชาค และสีทองได้จากทองคำเปลว

เนื้อหาที่เขียนด้วยบุคคลำ มักจะเป็นคำร่า เช่น คำร่าพิชัยสงคราม คำร่ายา คำร่าโหราศาสตร์ คำร่าไสยศาสตร์ที่เกี่ยวกับเวทมนตร์ เลขยันต์ที่ใช้ในโอกาสต่าง ๆ และ คำร่าเรียนอักษรขอมเทียบอักษรไทย เนื้อหาอื่น ๆ โดยเฉพาะประเภทนิทานประโลมโลกไม่ค่อย พบในหนังสือบุคคลำ (วิมล คำศรี, 2530 : 44)

2. บุคขาว เป็นหนังสือที่มีเนื้อกระดาศีขาว เขียนด้วยหมึกดำ หรือสีคำซึ่งได้จาก น้ำคักหรือลูกคักบางชนิด เช่น ลูกคักปลั่ง และผลไม้บางชนิด เช่น ลูกนน ลูกสมอป่าซึ่งมีรสฝาด เอามาต้มแช่น้ำจนรสฝาดสีคัก่อนล้างสีน้ำคาลแล้วเอามาใช้เป็นหมึก

เนื้อหาที่เขียนในหนังสือบุคขาว มีหลายประเภทกว่าบุคคลำ คือ มีทั้งประเภท นิทานประโลมโลก ศาสนา ตำนาน และคำร่าต่าง ๆ (วิมล คำศรี, 2530 : 44)

ขนาดของหนังสือบุคมีส่วนเกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่ใช้บันทึก คือหนังสือบุคขนาดเล็ก มักใช้เป็นสมุดพก บันทึกเรื่องราวต่าง ๆ เช่น ยากกลางบ้าน โชคกลาง ฯลฯ ขนาดกลาง ใช้บันทึกนิทานพื้นเมือง บทสวด คำร่าต่าง ๆ วรรณคดี ฯลฯ ส่วนขนาดใหญ่ ใช้บันทึกพระธรรมคำสอนใน พระพุทธศาสนา พระมาลัยและไตรภูมิ

ลักษณะการบันทึกวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ มีวิธีการสะกดการันต์หรืออักษรวิธี่เป็นของตนเองโดยเฉพาะ วรรณกรรมที่บันทึกลงไว้ในหนังสือบุคมีหลายประเภท เช่น (สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, 2517 : 98)

1. ความเชื่อเรื่องโชคกลางและการดูฤกษ์ยามเพื่อประกอบพิธีกรรม
2. ความเชื่อเรื่องยากกลางบ้านหรือคำร่ายาแผนโบราณ
3. คำร่าหมอกูและไสยศาสตร์
4. คำร่าคุณลักษณะคน และลักษณะสัตว์
5. วรรณคดีท้องถิ่นและนิทานพื้นเมือง (นิทานประโลมโลก)
6. ชาคกในพระพุทธศาสนา
7. บทสวดหรือคาถาที่ใช้ประกอบพิธีกรรม
8. ตำนาน
9. พระอภิธรรม และพระมาลัย

10. ประวัติศาสตร์
11. ตำราพิชัยสงคราม
12. ตำราเรียน
13. กฎหมาย

ภาษาและวรรณกรรมของชาวภาคใต้ที่กล่าวมานี้ได้มีการสืบทอดและพัฒนาไปตามลำดับจนกระทั่งปัจจุบันนี้

การแพร่กระจายของวรรณกรรมท้องถิ่นใต้

วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ที่บันทึกในหนังสือชุด เป็นวรรณกรรมที่มีการแพร่กระจายถ่ายทอด หรือสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ด้วยวิธีการบันทึกไว้เป็นอักษร ลักษณะอักษรที่ใช้บันทึกมีอยู่ 2 แบบ คือ

1. อักษรขอม มี 2 ชนิด คือ "ขอมไทย" ใช้บันทึกเรื่องพระมาลัย ส่วน "ขอมบาลี" ใช้บันทึกเรื่องเกี่ยวกับเวทมนตร์คาถา พระธรรมคำสอนต่าง ๆ (รัตนา พันธุ์สุริย์ฉาย, 2530 : 11)

2. อักษรไทย หนังสือชุดบางเล่มบันทึกอักษรสมัยอยุธยา เป็นอักษรที่ชาวบ้านเรียกว่า "ตัวพล" คล้ายคลึงกับอักษรไทยย่อ ซึ่งใช้เขียนระหว่างสมัยพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระถึงสมัยพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ หรือคล้ายคลึงกับอักษรในหนังสือสัญญาระหว่างไทยฝรั่งเศส ในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์ เช่น หนังสือชุดเรื่อง พงศาวดารเมืองนครศรีธรรมราช (ประพนธ์ เรื่องณรงค์, 2523 : 30) แต่ส่วนใหญ่อักษรไทยที่บันทึกในหนังสือชุดเป็นอักษรไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น และการบันทึกนิทาน นิยาย หรือประเภทเรื่งกรรมที่ปรากฏก็จะบันทึกในช่วงเวลา 60-150 ปีเท่านั้น (วนิดา พิเศษพงศา, 2526 : 125)

คำประพันธ์ที่ใช้ในการบันทึกวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้มี 2 ประเภท คือ ประเภทร้อยแก้ว และประเภทร้อยกรอง โดยทั่วไปวรรณกรรมประเภทร้อยแก้ว มักจะบันทึกเรื่องราวที่เกี่ยวกับเวทมนตร์คาถา ตำรายา กฎหมายชาวบ้าน และตำราหรือตำนานเป็นส่วนใหญ่ ส่วนวรรณกรรมประเภทร้อยกรองเป็นที่นิยมกันมากในท้องถิ่นภาคใต้ ความเป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอนของ

คนในภูมิภาคนี้ ยังผลให้มีการสร้างสรรค์วรรณกรรมประเภทร้อยกรองไว้ด้วยคำประพันธ์นานาชนิด เช่น

คำประพันธ์ประเภทกาพย์

คำประพันธ์ประเภทนี้เป็นที่นิยมใช้มากที่สุดในห้องดินภาคใต้ มีผู้ศึกษาค้นพบว่าวรรณกรรมลายลักษณ์ประเภทร้อยกรองจำนวน 189 เรื่อง ใช้คำประพันธ์ประเภทกาพย์ถึง 160 เรื่องเศษ (อุคม หนูทอง, ม.ป.ป. : 28) กาพย์ที่นิยมใช้มีหลายชนิด เช่น กาพย์ยานี 11 กาพย์ฉิ่ง 16 กาพย์สุรางคนางค์ 28 และกาพย์ที่ดัดแปลงมาจากฉันทประเภอื่น ๆ เช่น กาพย์ 12, 14, 15, 19, 21 และ 22 เป็นต้น โดยเฉพาะกาพย์ยานี 11 กาพย์ฉิ่ง 16 และกาพย์สุรางคนางค์ 28 เป็นที่นิยมกันมากกว่ากาพย์ชนิดอื่น ตัวอย่างวรรณกรรมที่ใช้กาพย์ เช่น เรื่องโคบุตร, นายคั้น, วันการ, วรวงศ์, สุนิสนำนานแก้ว, เจ็ดจาคำกาพย์, ชาลวันคำกาพย์ และสัปดนคำกาพย์ เป็นต้น

คำประพันธ์ประเภทกลอน

คำประพันธ์ประเภทนี้เป็นที่นิยมใช้น้อยกว่าคำประพันธ์ประเภทกาพย์ แต่อย่างไรก็ตาม คำประพันธ์ประเภทกลอนที่ใช้ร้อยกรองวรรณกรรมห้องดินภาคใต้นั้น ปรากฏว่ามีทั้งกลอนสุภาพ กลอนนิราศ และกลอนบทละคร เช่น

วรรณกรรมที่ใช้กลอนสุภาพ เช่น สุภาษิตสอนกุมาร พระพุทธทำนาย สรรพสิทธิ์วน ส่วนพระลอคับ คีลหาคำกลอน

วรรณกรรมที่ใช้กลอนนิราศ เช่น เรื่องพระรตนนิราศ นิราศพระธาตุนคร

วรรณกรรมที่ใช้กลอนบทละคร เช่น การเกิด ท้าวภานุราช จันทโครพ และอุดรุต

คำประพันธ์ประเภทโคลง

คำประพันธ์ประเภทโคลงที่พบในวรรณกรรมลายลักษณ์ มักจะเป็นโคลงสี่สุภาพ ส่วนโคลงสองสุภาพและโคลงสามสุภาพ มักจะปะปนอยู่กับวรรณกรรมเรื่องที่ใช้โคลงสี่สุภาพเป็นหลัก ตัวอย่างคำประพันธ์ที่ใช้โคลง เช่น ก ข้อ ก กาสุภาษิต ลิลิตโสฬสมิต และสุภาษิตชาวบ้าน คำโคลง

คำประพันธ์ประเภทฉันท

ฉันทที่พบในวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ ได้แก่ อินทรวีเชียรฉันท สัททูลวิกกัฬิตฉันท โศภณฉันท และมาลินีฉันท เป็นต้น ตัวอย่างวรรณกรรมประเภทฉันท เช่น พระขำมะมารคำฉันท มหาราชคำฉันท และละเบงอินทรวีเชียรฉันท

คำประพันธ์ประเภทร่าย

คำประพันธ์ประเภทนี้พบน้อย และยังไม่ปรากฏว่ามีวรรณกรรมลายลักษณ์เรื่องใดในวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ที่ใช้คำประพันธ์ประเภทร่ายตลอดทั้งเรื่อง เท่าที่พบอยู่บ้างมักแทรกอยู่ในวรรณกรรมที่ใช้คำประพันธ์ประเภทอื่นเป็นหลัก เช่น ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมเรื่องลิลิตโศพสนนิเวศ เป็นต้น

วรรณกรรมหนังสือของภาคใต้ ได้แพร่กระจายอยู่ตามท้องถิ่นต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก วรรณกรรมที่มีการแพร่กระจายสูงได้แก่วรรณกรรมซึ่งมีเนื้อหาดังต่อไปนี้ คือ

1. วรรณกรรมศาสนา เช่น เรื่องพระมาลัย, พระอภิธรรมเจ็ดคัมภีร์
2. วรรณกรรมคำสอน เช่น เรื่องกายนคร, สุทธิกรรม, กุณาสอนน้อง, ภาษิตอาสอนหลาน
3. วรรณกรรมสัจคดี เช่น เรื่องหังพการ, พระศรีธรรมโศกราช, นางเล็ดขาว
4. วรรณกรรมประวัติศาสตร์ เช่น เรื่องตำนานเมืองนครศรีธรรมราช, ตำนานพระธาตุ, พระนิพนพานโสศร
5. วรรณกรรมเชิงตำรา เช่น ปฐมมาลา, ปฐมกนา, ตำรากุฎกษัณยาม, ตำรากุฎลักษณะโค, ตำรากุฎลักษณะนกเขา
6. วรรณกรรมเชิงนิทานประโลมโลก เช่น เรื่องหอยสังข์, มโนห์รา, พระรถเมรี, พระวรวงศ์
7. วรรณกรรมเชิงขบขัน เช่น สรรพลัหวน, ส่วนพะลอกับ

วรรณกรรมทั้งหลายเหล่านี้ ปัจจุบันถูกปล่อยปละละเลยจากเจ้าของหรือผู้ครอบครอง ซึ่งไม่เห็นคุณค่าและประโยชน์ของหนังสือ วรรณกรรมรุ่นเก่า ๆ จึงชำรุดสูญหายไปเกือบหมด คงเหลือแต่เฉพาะรุ่นหลัง ๆ ไม่เกินสมัยอยุธยาตอนปลาย ที่คงเหลืออยู่ส่วนมากก็ชำรุด ส่วนใหญ่อายุราว 60 ถึง 150 ปี เท่านั้น (อุตม หนูทอง, ม.ป.ป. : 2) จึงมีสถาบันที่สำคัญ

ทางการศึกษาได้เล็งเห็นถึงคุณค่าของการสร้างสรรค์วรรณกรรมของกวีโบราณ และเสียสละที่นับวันจะสูญหายไป จึงได้สนใจศึกษาและเก็บรวบรวมวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้เหล่านี้เอาไว้ เช่น ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี วิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานี ศูนย์วัฒนธรรมวิทยาลัยครุนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง โรงเรียนสตรีพัทลุง สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา และศูนย์ศิลปวัฒนธรรมวิทยาลัยครูภูเก็ต ย่อมเป็นหลักฐานให้เห็นถึงการแพร่กระจายและเห็นถึงความเจริญทางด้านวรรณกรรมได้เป็นอย่างดี

ในบรรดาวรรณกรรมท้องถิ่นที่แพร่กระจายอยู่ทั่วไป นับได้ว่าวรรณกรรมประเภทนิทานประโลมโลกได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก และนิยมทั่วไปทุกท้องถิ่น จึงจัดเป็นวรรณกรรมที่มีการแพร่กระจายสูงกว่าวรรณกรรมชนิดอื่นเมื่อนำมาเปรียบเทียบกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวรรณกรรมประเภทนี้มุ่งให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินเป็นสำคัญ และยังได้คิดต่าง ๆ ไปในตัวด้วย

นอกจากวรรณกรรมนิทานประโลมโลกแล้ว วรรณกรรมศาสนา วรรณกรรมคำสอน วรรณกรรมเชิงขบขัน ก็มีการแพร่กระจายอย่างกว้างขวางเช่นเดียวกัน จากการศึกษาพบว่า ในหลายท้องถิ่นจะมีวรรณกรรมชื่อเรื่องเหมือนกัน โครงเรื่องและการนำเสนอเรื่องเหมือนกันเกือบทุกประการ แต่อาจจะแตกต่างกันบ้างในส่วนรายละเอียดที่เสริมกันเข้าไปตามจุดประสงค์หรือตามความต้องการของผู้เล่าเรื่อง การแพร่กระจายของวรรณกรรมเหล่านี้มีอยู่หลายลักษณะและหลายสาเหตุ เช่น

1. อิทธิพลของพุทธศาสนา ชาวภาคใต้มีความใกล้ชิดศาสนามาตั้งแต่อดีต และต่างก็ยึดแนวคิดด้านศาสนามาเป็นเครื่องอบรมสั่งสอน นอกจากพ่อแม่หรือครูอาจารย์ทำหน้าที่สอนจริยธรรมให้แก่เด็กแล้ว วรรณกรรมยังเป็นปัจจัยสำคัญทำหน้าที่สอนจริยธรรมแก่สังคม ไม่ทางตรงก็ทางอ้อม (ธวัช ปุณโณทก, 2525 : 386) ดังนั้น กวีผู้สร้างสรรค์วรรณกรรมจึงมุ่งที่จะสอนจริยธรรมแก่สังคม โดยยึดปรัชญาพุทธศาสนาไปพร้อม ๆ กับให้ความบันเทิงใจ โครงเรื่องของวรรณกรรมจึงเป็นโครงเรื่องเกี่ยวกับนิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ อันเป็นวิถีชีวิตแห่งโลกีย์วิสัย ซึ่งกวีเจตนาที่จะยกเป็นอุทาหรณ์แก่ผู้อ่าน บางครั้งอาจอ้างอิงมาจากชาดก หรือนิทานชาดก ซึ่งมีการแสดงอภินิหารต่อสู้กับอธรรม (ยักษ์ นาคหรือบุคคลที่หลงอยู่ในอบายทั้งปวง) และนอกจากนี้ยังมีการชี้ให้เห็นกฎแห่งกรรม

โดยวิธีเน้นถึงบุพกรรมของตัวเอกในเรื่อง เมื่อชาติปางก่อน โดยผลแห่งเวรนั้นติดตามมาสนองในชาตินี้ จึงได้เสวยทุกข์เวทนาและวิบากกรรมอย่างสาหัส เช่น ต้องพลัดพรากจากเมือง ตระก่าลำบาก แต่ตัวเอกนั้นเป็นผู้มีบุญญาธิการมาก (มีหนี้เวรเพียงเล็กน้อย) จึงไม่มีอันเป็นไปในทางร้าย กล่าวคือ อาจจะมีกำเนิดมาต่างกับบุคคลทั่วไปซึ่งมีส่วนช่วยให้มีบุญญาธิการ และตัวเอกของเรื่องจะได้รับสันติสุข ในนั้นปลายแห่งชีวิต ซึ่งด้วยบุญบารมีที่สร้างสมไว้บนกาลให้เป็นไป ถึงแม้ว่าจะถูกทารุณกรรมอย่างแสนสาหัสก็ตาม เทวตาฟ้าดินจะนิ่งเฉยอยู่ไม่ให้ยอมต้องมาช่วยเหลืออนุเคราะห์อย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ให้ของวิเศษหรือช่วย เณรมิถสิ่งที่ต้องการตามความประสงค์ แต่วิถีมิได้ละเลยที่จะแจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับจริยวัตรอันพึงเป็นแบบอย่างของสังคมไว้ในตัวเอกของเรื่อง ทั้งตัวเอกฝ่ายหญิง และฝ่ายชาย เพื่อเป็นอนุสติแก่ผู้อ่านและเป็นการยืนยันกฎแห่งกรรมอีกโสดหนึ่งด้วย โครงเรื่องเหล่านี้ได้แพร่กระจายไปในท้องถิ่นต่าง ๆ ในแต่ละท้องถิ่นนิยมแต่ละเรื่องมากน้อยเพียงไร ขึ้นอยู่กับ ส่วนวนโวหารที่วิถ้ายทอดมาเป็นภาษาท้องถิ่นหรือความไพเราะของฉันทลักษณ์ประการหนึ่ง และ ถูกต้องกับรสนิยมของชาวท้องถิ่นอีกประการหนึ่ง กล่าวคือ เรื่องของนิทานใกล้เคียงกับแนวคิด และ วิถีชีวิตของสังคมท้องถิ่นได้นำประทับใจเพียงไร ถ้าเป็นที่ประทับใจของคนทั่วไปมากก็จะอ่านและ ท่องจำ หรือเล่าต่อคัดลอกต่อ ๆ กันไปทำให้เกิดการแพร่กระจายไปอย่างกว้างขวาง

2. การศึกษาเล่าเรียน ชาวภาคใต้เป็นผู้ใฝ่หาความรู้มาตั้งแต่โบราณ ในสมัยก่อน ยังไม่มีแบบเรียนเหมือนในสมัยปัจจุบัน ผู้สอนจึงมีความหมายต่อผู้เรียนมากที่สุด ผู้สอนหรือครูจะสอน โดยลงมือเขียนให้ศิษย์ดู แล้วจับมือให้ศิษย์เขียน จนสามารถเขียนได้แล้วจึงเริ่มเรียน กอ ขอ กอ กา เมื่อศิษย์พยายามเขียนพยัญชนะคือ กอ ขอ ได้คล่องแล้ว ก็จะเรียนการแจกลูกแม่ต่าง ๆ จน จำได้แม่นยำ หลังจากนั้นครูก็จะให้คัดอ่านหนังสือที่เรียกว่า "หนังสือสวด" หนังสือที่กำหนดให้อ่าน มักได้แก่เรื่อง สุนิน พระรถเมรี วรรณรัตน์ โคนบุตร เต่าทอง สุวรรณศิลป์ ฯลฯ เมื่อศิษย์อ่านได้ คล่องแคล่ว ก็จะหาหนังสือเรื่องอื่น ๆ อ่านต่อไป บางคนอ่านเก่ง ก็จะมีผู้สนใจขอร้องหรือจ้างวาน อ่านหนังสือให้ฟัง บางคนยังสนับสนุนให้หยิบยืมหรือให้คัดลอกจากต้นฉบับของตน และศิษย์ที่มาจาก ต่างถิ่นไกลเพื่อมาเรียนหนังสือ เมื่อเรียนจบแล้วก็จะนำเรื่องราวต่าง ๆ ที่ตนได้มาเรียนหรือได้ อ่านไปเผยแพร่ในท้องถิ่นตน จึงนับว่า เป็นการแพร่กระจายวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ได้อีกวิธีหนึ่ง

3. ประเพณีการสวดค่าน เป็นประเพณีเก่าแก่ในท้องถิ่นนครศรีธรรมราช นับเป็นประเพณีที่สะท้อนให้เห็นถึงความเจริญทางด้านพุทธศาสนาและวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังส่งผลให้เห็นถึงความเจริญทางด้านภาษาและวรรณกรรมได้อีกด้วย

ประเพณีสวดค่าน คือการจัดให้มีคนอ่านหนังสือร้อยกรอง (ซึ่งเรียกว่าสวดหนังสือ) ประเภทต่าง ๆ ส่วนใหญ่เป็นนิทานพื้นเมืองที่วิเศษเมืองต่างชั้น โดยจะอ่าน (สวด) กันในวันพระ 8 คำ และ 15 คำ ก่อนการฟังเทศน์ การสวดค่านมักหาคนที่สวดหนังสือเก่ง ๆ มาสวดหนังสือดี ๆ ที่เป็นที่ยอมรับชมชอบของที่ประชุมส่วนใหญ่ เช่น เรื่องสุบิน วันคาร ทินวงศ์ สีเสาร์ท์ กระจ่างทอง ฯลฯ (วิเชียร ณ นคร, 2521 : 219) การสวดค่านถ้าได้เรื่องดีหรือได้นักสวดเก่ง ๆ มีความสามารถในการสวดย่อมติดอกติดใจผู้ฟังมากที่สุด เป็นผลให้ผู้ฟังบางคนสามารถจำบทกลอนในหนังสือเล่มที่ฟังนั้นได้ทุกบททุกตอนหรือได้ตลอดทั้งเล่มและหลาย ๆ เล่มทีเดียว ผู้ฟังเหล่านั้นสามารถนำไปสวดต่อให้ลูกหลานหรือเพื่อนบ้านใกล้เคียงฟังได้อีกต่อหนึ่ง จึงเป็นการเผยแพร่วรรณกรรม หรือช่วยให้วรรณกรรมเหล่านั้นได้แพร่กระจายกว้างขวางยิ่งขึ้น

4. การละเล่นพื้นบ้านภาคใต้ จากการศึกษาวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ พบว่าการละเล่นบางประการ โดยเฉพาะการละเล่นอันเป็นมหรสพท้องถิ่น ซึ่งเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นกันมาแต่สมัยอดีต ได้มีอิทธิพลต่อการแพร่กระจายของวรรณกรรมท้องถิ่นอยู่มาก เช่น หนังตะลุง มโนห์รา เพลงกล่อมเด็ก เป็นต้น และสำหรับหนังตะลุง กับมโนห์รานั้น เป็นมหรสพพื้นบ้านที่เก่าแก่ เป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลายไม่ว่าจะมีงานสำคัญอะไรก็มักจะมีการแสดงทั้งสองชนิดนี้อยู่ด้วยกันเสมอ ทั้งหนังตะลุงและมโนห์รา มีส่วนในการแพร่กระจายของวรรณกรรมท้องถิ่น คือ การแสดงของหนังตะลุงมักนำเรื่องจากวรรณกรรมนิทานจักร ๆ วงศ์ ๆ ซึ่งเป็นนิทานประโลมโลก มาแสดง หรืออาจจะผูกเรื่องขึ้นเอง หรือคัดแปลงเรื่องมาจากนิทานบ้าง ซากกบฏ สุธิงส์ พงศ์ไพบุลย์, 2522 : 112) ส่วนมโนห์รานั้น แต่เดิมนิยมเล่นเรื่องมโนห์รา ลักษณะวงศ์ยอพระกลิ่น สังข์ศิลป์ชัย สังข์ทอง และจันทโครพ (วิทยาลัยครูยะลา, 2520 : 14) ดังนั้นเมื่อมีการแสดงมหรสพทั้งสองชนิดนี้ ณ ที่ใด ก็เท่ากับเป็นการแพร่กระจายให้คนในท้องถิ่น ได้รู้จักเรื่องดังกล่าว

ในบรรดาเนื้อร้องเพลงกล่อมเด็ก หรือ เพลงชาน้อง หรือ เพลงร้องเรือ ซึ่งได้แสดงโลกทัศน์หรือบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ ของชาวภาคใต้เอาไว้ นั้น จะมีส่วนหนึ่งได้บันทึกเรื่องราวของวรรณกรรมท้องถิ่น คือกล่าวถึงวรรณกรรมที่นิยมกันในภาคใต้ โดยเฉพาะเรื่อง มโนห์รา พระรถเมรี วรวงษ์ ฯลฯ หลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าวรรณกรรมเหล่านี้มีส่วนช่วยแพร่กระจายวรรณกรรมท้องถิ่นก็คือ เนื้อร้องของเพลง ดังตัวอย่าง

ซาเอื้อ ฟ้ายันเหอ	ลันมาคึกคึก
พระศรีธนไปรบศึก	รำลึกถึงนางมโนห์รา
กาหนมยอคสร้อย	ไม่คิดเท่าก็้อยถึงเกศา
รำลึกถึงนางมโนห์รา	เป็นน้ำวังเวง เอ๊ย ใจ

ซาเอื้อ ชมพู่เหอ	<u>ชมพู่ย่าวัน</u>
ค้อยสับค้อยพัน	หอยสังข์ช้อยอยู่ในรูปเงาะ
คนทั้งเพเขาเคินคิน	หอยสังข์ช้อยเนื้อนิลถือไม้เท้าเหาะ
หอยสังข์ช้อยอยู่ในรูปเงาะ	เหาะมาหานางจร เอื้อ เทอ นา

ฯลฯ

ภูมิหลังของเรื่องพระกายโสท

สภาพพื้นที่แหล่งมีต้นฉบับ เรื่องพระกายโสท

วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ เรื่องพระกายโสท ฉบับที่นำมาศึกษาวิเคราะห์เป็นวรรณกรรมท้องถิ่นที่ได้มาจากศูนย์ศิลปวัฒนธรรมวิทยาลัยศรีภูมิ เกิด ถ่ายสำเนาเอกสารจากต้นฉบับ ณ วัดพุทธมณฑลนิมิต อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต การศึกษาวิเคราะห์ครั้งนี้ จะกล่าวถึงภูมิหลังเกี่ยวกับสภาพพื้นที่แหล่งมีต้นฉบับแต่พอสังเขป ดังนี้คือ

จังหวัดภูเก็ต

จังหวัดภูเก็ตมีความสำคัญเป็นที่รู้จักกันทั่วไปมานาน มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ เพราะมีทรัพยากรธรรมชาติมากมายหลายชนิด เป็นต้นว่าแร่ธาตุ ป่าไม้ สัตว์บก สัตว์น้ำ นอกจากนี้ยังมีธรรมชาติที่สวยงามอีกมากมาย ซึ่งใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจได้ดีด้วย ภูเก็ตมีสถาปัตยกรรมที่ควรแก่การสนใจ ประชาชนชาวภูเก็ตมีการประกอบอาชีพต่าง ๆ มากมายตามสภาพธรรมชาติ เช่น ทำนา ทำสวนผลไม้ สวนยางพารา เหมืองแร่ ประมง ฯลฯ จึงนับได้ว่าภูเก็ตเป็นจังหวัดมีลักษณะทางภูมิศาสตร์น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง

เรื่องราวของภูเก็ตในอดีตนั้น กล่าวกันว่า ภูเก็ตมีฐานะเป็นเมืองตั้งแต่ครั้งสมัยสุโขทัย เรียกว่า เมืองถลาง สมัยปลายกรุงศรีอยุธยา เมืองถลางเป็นเมืองใหญ่ทางฝั่งตะวันตกของพระราชอาณาจักรสยาม อยู่ในความดูแลของเมืองตะกั่วพุ่มร่วมด้วยเมืองอื่น ๆ อีก 6 เมือง รวมเป็น 8 หัวเมืองฝั่งตะวันตก (ประเสริฐ ชินการณ และสมหมาย ปันพุทธศิลป์, 2525 : 1) คือ

1. ถลางบางคลี
2. กุระบุรี
3. กุรอก
4. เกาะรา
5. ตะกั่วป่า
6. ตะกั่วพุ่ม
7. พังงา
8. ภูเก็ต

เรื่องราวของเมืองถลางปรากฏหลักฐานเด่นชัดสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก พระเจ้าปะดุงกษัตริย์พม่าได้ยกกองทัพมาตีหัวเมืองต่าง ๆ ทางภาคใต้เมื่อปี พ.ศ. 2328 โดยตีได้เมืองตะกั่วป่า ตะกั่วพุ่ม แล้วยกมาตีเมืองถลาง ขณะนั้นพระยาถลางเจ้าเมืองเพิ่งถึงแก่กรรมใหม่ ๆ แต่คุณหญิงจันทร์ภรรยาพระยาถลางและมุกนังสาว ได้วางแผนต่อสู้ข้าศึกแทน ปรากฏว่าเมื่อพม่ายกทัพมาถึงเกาะถลาง ก็ได้รับการต่อสู้ต้านทานจากชาวเมืองอย่างหนัก ถึงแม้จะมีกำลังมากกว่าก็ตามที แต่สู้กลยุทธของคุณหญิงจันทร์ไม่ได้ เมื่อล้อม

เมืองกลางพยายามที่อยู่ถึงหนึ่ง เดือนก็ไม่ได้ จึงอพยพกลับไป ความนี้ทราบถึงพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงโสมนัสในความกล้าหาญเด็ดเดี่ยวของคุณหญิงจันทร์และมุกน้องสาว เป็นอย่างยิ่ง จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานบรรดาศักดิ์ให้คุณหญิงจันทร์เป็นท้าวเทพสตรี และมุกน้องสาวเป็นท้าวศรีสุนทร แต่นั้นมา

ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 2 เมื่อปี พ.ศ. 2352 พม่ายกมาตีเมืองภูเก็ตอีก คราวนี้เมืองภูเก็ตต้องเสียแก่พม่า ทำให้บ้านเมืองเสียหายมาก ถึงแม้ว่าเวลาต่อมากองทัพจากกรุงเทพฯ จะยกไปขับไล่พม่าออกจากเกาะกลางก็ตามที่ เมืองกลางในครั้งนั้นตั้งอยู่ที่ว่าการอำเภอกลาง ในปัจจุบันถูกภัยสงครามจนไม่อาจซ่อมแซมได้ ชาวเมืองจึงอพยพข้ามช่องแคบไปสู่แผ่นดินใหญ่ตั้งชุมชนแห่งใหม่ขึ้นที่ตำบลกะพุงา ซึ่งอยู่ห่างจากเกาะกลางประมาณ 40 กิโลเมตร ชุมชนแห่งนี้ต่อมาได้ กลายเป็นจังหวัดพังงาในปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้ในสมัยนั้นเมืองกลางจึงกลายเป็นเมืองร้างไปชั่วระยะเวลาหนึ่ง จนถึงสมัยรัชกาลที่ 3 ชาวเมืองใกล้เคียงและชาวเมืองที่อพยพไปที่ตำบลกะพุงา ได้อพยพกลับมาที่เมืองกลางอีกครั้งหนึ่ง แต่คราวนี้มาตั้งเมืองใหม่ที่ตำบลท่าเรือ ปัจจุบันเป็นตำบลศรีสุนทร เรียกว่าเมืองกลางใหม่ ในระยะนี้ทางด้านใต้ของตัวเกาะเกิดชุมชนแห่งใหม่ขึ้น ซึ่งเป็นบริเวณที่มีแร่ดีบุกอุดมสมบูรณ์มาก ชุมชนแห่งนี้จึงเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วกว่าเมืองกลางใหม่

ในสมัยรัชกาลที่ 3 เมืองภูเก็ตเจริญเป็นอย่างมากเพราะอังกฤษเข้ามาตั้งห้างรับซื้อแร่ดีบุกที่เกาะหมาก (ป็นัง) ทำให้ราคาแร่ดีบุกดีเกินกว่าเก่ามาก จนถึงสมัยรัชกาลที่ 4 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ยกเป็นเมืองขึ้นตรงต่อกรุงเทพฯ ให้ยุบเมืองกลางใหม่เป็นอำเภอขึ้นต่อเมืองภูเก็ต ส่วนชื่อเกาะซึ่งเรียกว่าเกาะกลางมาแต่เดิมก็เปลี่ยนชื่อเป็นเกาะภูเก็ตด้วย เมื่อมีการจัดการปกครองแบบมณฑล เมืองภูเก็ตได้เป็นที่ตั้งมณฑลมีจังหวัดต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับภูเก็ตอีก 7 จังหวัด คือ ภูเก็ต พังงา กระบี่ ธารทอง ตรัง สตูล ตะกั่วป่า ต่อมาเมื่อยุบเลิกการปกครองแบบมณฑล ภูเก็ตจึงมีฐานะเป็นจังหวัดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2476 (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514 : 10)

ACC. No. **068460**
DATE RECEIVED **3 S.N. 2533**
CALL No. ....

สภาพทางสังคมของจังหวัดภูเก็ต

ชาวจังหวัดภูเก็ตโดยกำเนิดมีนิสัยรักความสงบ มีความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ไม่มีการแบ่งชั้นวรรณะ มีการช่วยเหลือกัน ในกิจกรรมต่าง ๆ โดยพร้อมเพรียงกัน จังหวัดภูเก็ตมีสภาพทางสังคมโดยทั่วไป ดังนี้

1. ศาสนา ชาวภูเก็ตนับถือศาสนาต่อไปนี้ พุทธศาสนา ประมาณร้อยละ 75 ศาสนาอิสลาม ประมาณร้อยละ 20 ศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก ประมาณร้อยละ 5 และศาสนาฮินดูมีบ้าง เพียงเล็กน้อย
2. วัฒนธรรมและประเพณี จังหวัดภูเก็ตเป็นแหล่งเจริญมาแต่อดีตจึงมีวัฒนธรรม ประเพณีที่น่าสนใจหลายประการ เช่น ด้านสถาปัตยกรรม ชาวภูเก็ตมีสถาปัตยกรรมแบบต่าง ๆ ที่เห็นได้ชัด คือรูปแบบเรือนภูเก็ต รูปแบบคึกของจีน การแต่งกาย นอกจากได้รับอิทธิพลจากส่วนกลางแล้ว มีชุดประจำจังหวัดภูเก็ตคือ ผู้หญิงใช้เสื้อลูกไม้ที่เรียกว่าชุด "ยอหย่า" นุ่งผ้าปาเต๊ะ แต่ก็จะอาจจะเห็นได้้น้อยมากเนื่องจากชาวภูเก็ตได้รับวัฒนธรรมต่างชาติมากขึ้น จะเห็นชุดลักษณะนี้ได้จากพวกชนกลุ่มน้อยหรือชนพื้นเมืองเดิมของภูเก็ต ซึ่งจะสวมใส่ชุดนี้เมื่อมีประเพณีประจำกลุ่มคือ "พวกชาวเล" (เสวก วงษ์เจริญผล, 2530 : 80) การรับประทานอาหารของชาวภูเก็ตก็คล้ายคลึงกับชาวภาคใต้โดยทั่วไป คือนิยมอาหารรสจัด ได้แก่ แกงเผ็ดต่าง ๆ แกงส้ม แกงเลียง น้ำพริก (น้ำซุบ) และบางอย่างก็แตกต่างกับจังหวัดอื่น ๆ เพราะส่วนใหญ่จะเป็นชื่อภาษาจีน เช่น กุ้งตัว เกี่ยมโก้ย ผักบั้งกัวน เป็นต้น สำหรับค่านมหรสพ เมื่อมีงานประจำปีหนึ่ง ๆ จะมีมหรสพต่าง ๆ ให้ความเพลิดเพลิน เช่น ลิเก หนังตะลุง และมีมหรสพพื้นบ้านในจังหวัดภูเก็ต คือ ลิเกป่า ร้องเง็ง

นอกจากวัฒนธรรมต่าง ๆ แล้ว ชาวภูเก็ตยังมีประเพณีที่น่าสนใจอยู่มากมาย เช่น ประเพณี กินผัก ทรุษจีน วันสารทเดือนสิบ ไหว้เทวดา ไหว้พระจันทร์ พ้องต่อ สารทจีน และ ประเพณีเคินเต่า ปล่อยเต่า ฯลฯ

ภาษาและวรรณกรรม

เนื่องจากจังหวัดภูเก็ตในอดีตติดต่อกับชนหลายชาติหลายภาษา ดังที่กล่าวมาแล้ว ดังนั้นจึงทำให้ภาษาถิ่นภูเก็ตแตกต่างไปจากภาษาถิ่นใต้อื่น ๆ โดยมีลักษณะที่น่าสังเกตดังนี้

หน่วยเสียงพยัญชนะ แบ่งออกเป็น

หน่วยเสียงพยัญชนะเดี่ยว มี 22 หน่วยเสียง คือ

/p/	ป	เช่น	แป้ว	/f/	ฟ ฟ	เช่น	ขวิด แฝด ฟก
/ph/	ผ พ	เช่น	ลำเพ็ง ผั้น	/s/	ส ซ	เช่น	แส็ก ซ้อน
/b/	บ	เช่น	บั้ง	/h/	ฮ ฮ	เช่น	เหือก ฮี๋ย
/t/	ต	เช่น	ตะ	/m/	ม	เช่น	เม้ง
/th/	ท ฑ ถ	เช่น	ทิม แต่ง ธง	/n/	น	เช่น	หน้า
/d/	ด	เช่น	ด้อน	/ɲ/	ญ	เช่น	เหาะ
/k/	ก	เช่น	เกียะ	/ŋ/	ง	เช่น	งับ
/kh/	ข ค	เช่น	พระเข กง	/l/	ล	เช่น	เลน
/ʔ/	อ	เช่น	อั้ง	/r/	ร	เช่น	หรีดหรีด
/c/	จ	เช่น	จ้วง	/w/	ว	เช่น	เว
/ch/	ช ฉ	เช่น	ฉ้าง น้ำซุบ	/y/	ย	เช่น	ย็อบ

หน่วยเสียงพยัญชนะประสม มี 12 หน่วยเสียง คือ

/pl/	ปล	เช่น	ปล้อง	/kw/	กว	เช่น	แกวะ
/pr/	ปร	เช่น	ปรน	/kl/	คล	เช่น	กลุบ
/phl/	พล ผล	เช่น	พล็อกแพล็ก เพลียะ	/khr/	คร	เช่น	ครั้น
/phr/	พร ผร	เช่น	ผรา โพระ	/khw/	ขว คว ผ ฟ	เช่น	แคว๊ก พ้อง ผน
/kl/	กล	เช่น	กลอม	/ml/	มล	เช่น	เมล้อย
/kr/	กร	เช่น	กรอง	/mr/	มร	เช่น	เมรง

หน่วยเสียงสระ มี 24 หน่วยเสียง คือ

/i/	กิด	/khit ¹ /	/i:/	คีย์	/di:y ⁴ /
/e/	เมฆ	/mek ² /	/e:/	เล	/le: ¹ /
/ɛ/	เสียบ	/lɛp ¹ /	/ɛ:/	แพ	/phɛ: ³ /
/i/	คีย์	/diy ¹ /	/i:/	มิ่ง	/mi: ⁵ /
/ə/	เขรอะ	/khɿə ⁶ /	/ə:/	เชอ	/chə: ³ /
/a/	มัน	/man ³ /	/a:/	ชา	/kha: ⁵ /
/u/	ยุม	/yum ³ /	/u:/	กูว	/ku:wy ⁴ /
/o/	ผม	/phom ³ /	/o:/	โคม	/kho:m ⁴ /
/ɔ/	รถ	/rɔt ¹ /	/ɔ:/	พ้อ	/pɔ: ² /
/ia/	เขียะ	/chia ² /	/i:a/	เคี่ยม	/khi:am ² /
/ia/	เสือก	/sia? ⁶ /	/i:a/	เสื่อ	/si:a ⁶ /
/ua/	ปลัวะ	/plua? ² /	/u:a/	นวม	/nu:am ³ /

หน่วยเสียงวรรณยุกต์มี 7 หน่วยเสียง คือ

หน่วยเสียงต่ำ-ระดับ	ใช้แทนด้วยหมายเลข 1
หน่วยเสียงต่ำ-ชั้น	ใช้แทนด้วยหมายเลข 2
หน่วยเสียงกลาง-ระดับ	ใช้แทนด้วยหมายเลข 3
หน่วยเสียงกลาง-ชั้น	ใช้แทนด้วยหมายเลข 4
หน่วยเสียงสูง-ตก	ใช้แทนด้วยหมายเลข 5
หน่วยเสียงสูง-ระดับ	ใช้แทนด้วยหมายเลข 6
หน่วยเสียงสูง-ชั้น	ใช้แทนด้วยหมายเลข 7

(ไสว เรื่องวิเศษ, 2520 : 269)

ลักษณะประโยค

การเรียงลำดับประโยคของภาษาภูเก็ตนั้น จะใช้คำที่แตกต่างจากภาษากลาง เช่น

พาคินสอมากัน	หมายถึง	นำคินสอมาด้วย
ห่มเสื่อไปไหน	หมายถึง	สวมเสื่อไปไหน
หาเอาไม่	หมายถึง	ไม่เอา
หาได้ไม่	หมายถึง	ไม่ได้

นอกจากนี้คำศัพท์ต่าง ๆ ที่ใช้ก็แตกต่างจากถิ่นอื่น ๆ เช่น

<u>คำศัพท์ภาษาถิ่น</u>	<u>ภาษากลาง</u>
มักสิกู้	ละมุด
บังกวน	มันแกว
คอล้ำ	ผ้าขนหนู
เต้าแง้	ดั่งอก
อี่	น้ำหญิง
อี่	พี่สาว
ร่าม	ร่าให้
ช่อ	กางเกง
บ่อตันต่าง	ช้เก็ยจ
แฉิ่งแข็ง	เลอะเทอะ
โก้ต้าว	หอยทอด
โลบะ	เครื่องในหมู
บวค	นกขมิ้น

สำนวน โวหาร สุภาษิต

คำสำนวน โวหาร และสุภาษิต ส่วนใหญ่จะเป็นคำคล้องจองกัน บางครั้งนำเอาของภาคกลางมาใช้ด้วย เช่น

ทำบุญกับกะลาเหมือนทำนากลางทะเล
 อยากรั่งมั่งมีให้สร้างส่วนหมาก อยากรักยากให้มีเมียสอง
 ใหญ่เพราะกินข้าว เฒ่าเพราะหลายวัน
 ไม่เกรงใจข้าวเจ้า ก็เกรงใจข้าวเหนียว
 ยามรวยห่มผวยนาค ยามผวยขาดหามเคยขาย
 ไม่ไร้ตายเพราะลูก คนตูกถูกเพราะเข็ดใจ
 (มะลิวัลย์ แซ่หลิม, 2525 : 1-4)

วรรณกรรม

วรรณกรรมของภูเก็ตมีหลายรูปแบบ ต่างก็มีเอกลักษณ์ของตนเองทั้งด้านการเล่น นิทานพื้นบ้าน ซึ่งวรรณกรรมเหล่านี้มีตั้งแต่โบราณ ได้รับการถ่ายทอดมาหลายยุคหลายสมัย สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ วรรณกรรมที่ไม่ได้บันทึกไว้ เรียกว่า วรรณกรรมมุขปาฐะ และวรรณกรรมที่ได้บันทึกไว้ ส่วนใหญ่บันทึกไว้ในสมุดข่อย ใบลาน บุคขาว บุคดำ เป็นต้น เรียกว่า วรรณกรรมลายลักษณ์ (เสวก วงษ์เจริญผล, 2530 : 55) ทั้งวรรณกรรมมุขปาฐะและวรรณกรรมลายลักษณ์ จะมีลักษณะโดยทั่วไปเหมือนกับท้องถิ่นอื่น ๆ เว้นแต่จะมีที่แตกต่างกันก็คือในเรื่องของภาษา

ลักษณะทั่วไปของเรื่องพระกายโสธ

วรรณกรรมเรื่องพระกายโสธ เป็นนิทานประโลมโลกบนฝั่งทะเลตะวันตกของภาคใต้ มีผู้สนใจศึกษาวรรณกรรมในแถบนี้ไม่มากนัก ส่วนใหญ่มักจะศึกษาวรรณกรรมที่ปรากฏอยู่บนทางฝั่งทะเลตะวันออก เช่น นครศรีธรรมราช สงขลา หรือสุราษฎร์ธานี เป็นต้น การศึกษาวรรณกรรมเรื่องพระกายโสธขั้นต้นพบว่า วรรณกรรมเรื่องนี้มีลักษณะเด่นชวนสนใจอยู่หลายประการ คือ

1. ปรากฏต้นฉบับเป็นบทความครบบริบูรณ์
2. ไม่ปรากฏว่ามีผู้ศึกษา หรือวิเคราะห์ วิจัยมาก่อน
3. มีการแพร่หลายพอสมควร เพราะนอกจากพบต้นฉบับที่วัดพุทธมงคลนิมิตแล้ว ยังปรากฏว่ามีต้นฉบับที่เนื้อหาเหมือนกันของ นางมัน มานะดี ซึ่งอยู่บ้านเลขที่ 33 หมู่ 2 ตำบลกระทุ่ม อำเภอกะทุ่ม จังหวัดอุทัย
4. เป็นเรื่องที่ผู้วิจัยต้องค้นคว้าได้ผูกโยงเรื่องขึ้นเอง เพราะถึงแม้จะมีเนื้อหาเกี่ยวกับทางพุทธศาสนาและตอนจบเป็นการกล่าวถึงการระลึกชาติของบุคคลในเรื่อง เช่นเดียวกับนิทานชาดก แต่ก็ไม่มีปรากฏว่ามีโครงเรื่องมาจากเรื่องราวในชาดกเรื่องใด
5. จากการค้นคว้าและสอบถามจากแหล่งรวบรวมข้อมูลวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ ปรากฏดังนี้
  - 5.1 งานบริการหนังสือภาษาโบราณ กองหอสมุดแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร ไม่ปรากฏวรรณกรรมเรื่องนี้
  - 5.2 จากการสอบถามจากศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ ซึ่งเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลทางด้านวรรณกรรมภาคใต้ เช่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี, นครศรีธรรมราช, สงขลา, พัทลุง ไม่ปรากฏวรรณกรรมเรื่องนี้
  - 5.3 จากการสอบถามและค้นคว้าจากสถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา พบว่า มีสำเนาวรรณกรรมเรื่องพระกายโสธ เล่ม 1 ซึ่งได้มาจากศูนย์ศิลปวัฒนธรรมวิทยาลัยครูภูเก็ตและเป็นฉบับเดียวกับที่ได้นำมาศึกษาในครั้งนี้
6. วรรณกรรมเรื่องนี้เป็นวรรณกรรมชาวบ้าน การบันทึกก็เป็นไปในลักษณะการเล่าเรื่องแบบชาวบ้าน แม้จะนำมาบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรก็ยังมีมุ่งเน้นเพื่อการอ่าน (สวด) สู้กันฟังเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน แต่ก็ได้สอดแทรกคติธรรมและข้อคิดเอาไว้ด้วย
7. วรรณกรรมเรื่องนี้ มีลักษณะที่น่าสนใจทางภาษามาก เช่น ลักษณะพิเศษของเสียงพยัญชนะท้าย ก /-k-/ คือคำที่มีพยัญชนะท้ายเป็นเสียง ก /-k-/ ในคำที่เป็นคำตาย สระเสียงยาวของภาษาไทยมาตรฐาน จะกลายเป็นเสียงกัก /-ʔ-/ ในภาษาถิ่นจังหวัดอุทัยและลักษณะเช่นนี้จะปรากฏอยู่ในวรรณกรรมเรื่องพระกายโสธมากมาย เช่น

จากข้อความนี้ให้ความรู้เพียงว่า เขียนจบวันอังคารเดือน 7 แรม 1 ค่ำ แต่ไม่บอกว่า ปีใด ถึงแม้จะให้ตรวจสอบปฏิทิน 200 ปี (จรัล พิกุล, 2514) ก็ไม่สามารถสรุปได้ และวันเวลาที่ระบุไว้ดังกล่าว จะเป็นวันเวลาที่กวีเขียนจบ หรือเป็นวันเวลาที่ผู้คัดลอก ลอกจบ ก็ไม่อาจทราบได้แน่นอนเช่นกัน

อิทธิพลของวรรณกรรมบางเรื่องที่มีต่อเรื่องพระกายโสท

วรรณกรรมภาคใต้เรื่องพระกายโสท ได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมเรื่องต่าง ๆ ของไทย บางเรื่อง เช่น เรื่องไทรภูมิ รามเกียรติ์ จันทะโครบ และพระรถเมรี มีปรากฏในแต่ละเรื่อง ดังต่อไปนี้

1. อิทธิพลจากเรื่องไทรภูมิ

หนังสือไทรภูมิ เป็นหนังสือที่นักเลกกันมาแพร่หลายแต่โบราณ วรรณกรรมของไทยหลายเรื่องรับอิทธิพลมาจากเรื่องราวในไทรภูมิ โดยเฉพาะเรื่องสวรรค์และนรก ซึ่งกล่าวเอาไว้อย่างละเอียด เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจให้คนทั้งหลายมุ่งทำแต่ความดี โดยผู้ทำความดีจะได้ขึ้นสวรรค์ และผู้ทำความชั่วย่อมนรก

ในไทรภูมิ ส่วนหนึ่งอาจจะเป็นฉบับ พระราชบัณฑิตพระมหาธรรมราชาที่ 1 พญาลิไทย หรือไทรภูมิฉบับอื่น ๆ กล่าวเรื่องเมืองนรก สำหรับผู้ทำความชั่วหรือทำบาปว่า ผู้ที่ทำร้ายผู้อื่น และแย่งชิงเอาทรัพย์สินสมบัติของผู้อื่นมาเป็นสมบัติของตน เมื่อตายจะไปตกนรก และถูกยมบาลใช้เหล็กแดงทำร้าย ดังข้อความ

"ไพร่ฟ้าข้าไทมากหลาย มักกระทำร้ายแก่คนผู้อื่น
ชิงเอาทรัพย์เข้าของท่านผู้อื่น ด้วยคนมีกำลังกว่า ครั้น
ตายได้ไปเกิดในนรกชื่อ เวตรณี นั้น ยมพะบาลอันอยู่
เวตรณีนรกนั้น เขียรย้อมถือไม้ ค้อน หอก คาบ หลาว
แหลน เครื่องชำ เครื่องแกง เครื่องยิง เครื่องตีทั้งหลาย
ผู้นั้นเขียร ย่อมเหล็กแดง..." (กรมศิลปากร, 2526 : 12)

ในเรื่องพระกายโสท กวีได้รับอิทธิพลความคิดเกี่ยวกับการทำความผิดในเรื่องการ
ลักทรัพย์ของผู้อื่นไว้ว่า

<ul style="list-style-type: none"> ○ ออหินาทานาท่าน เหนทรัพทานจิตปรารถนา ยาลักของเข้เข้ามา เอ้ามาไวยเป็นของตน ○ ครันตายจักไปยตก ในยณะรักหุญครันเครง เหล็กแดงกอดไวยเอง ย่มก่บ้านปิดปากหัว 	<ul style="list-style-type: none"> ○ อหินาทานาท่าน เห็นทรัพย์ท่านจิตปรารถนา อย่าลักของเขามา เอามาไว้เป็นของตน ○ ครันตายจักไปตก ในนรกอยู่ครันเครง เหล็กแดงกอดไว้เอง ยมบาลปิดปากหัว
--	---

ผู้ทำความชั่วประพฤติผิดลูกเมียผู้อื่น หรือผู้หญิงที่ยุ่งเกี่ยวกับสามีของเขา เมื่อตาย
ตกนรก จะถูกยมบาลซ้อนชั้นต้นจิว

"ผู้คนอันทำชั่วด้วยเมียท่านก็ดี และผู้หญิงอันมีสัวแล้ว
แลทำชู้จากสัวก็ดี คนผู้นั้นตายไปเกิดในนรกนั้น นรกนั้น
มีป่าจิวป่าหนึ่งหลายต้นนักแล ต้นจิวนั้นสูงได้แต่ต้นแลโยชน์
แลหนามจิวนั้นเพียรย้อมเหล็กแดงเป็นเปลวลุกอยู่..."

(กรมศิลปากร, 2526 : 17)

และในเรื่อง พระกายโสท กวีได้บรรยายไว้ว่า

<ul style="list-style-type: none"> ○ กามเมสุมิจฉา สิ่งนี้หนาพันประหาร ผู้ใดยคิดเมียทาร์ จักไปยตกนรกการ ○ สุนัขเห่าข้างสาร วังทะยานวางเขามา ต้นคักใจแกหมา แล้นขึ้นจิวเพราะกำเอง ○ สุนัขเข่ากัค้อง หนามเกี่ยวข้องร้องครันเครง เพราะกำคันทำเอง ล่งไปยทนในยอุบาย 	<ul style="list-style-type: none"> ○ กามเมสุมิจฉา สิ่งนี้หนาพันประหาร ผู้ใดยคิดเมียท่าน จักไปตกนรกกาฬ ○ สุนัขเห่าข้างสาร วังทะยานวางเข้เข้ามา ต้นคักใจแกหมา วังขึ้นจิวเพราะกรรมเอง ○ สุนัขเข่ากัค้อง หนามเกี่ยวข้องร้องครันเครง เพราะกรรมคันทำเอง ล่งไปยทนในอบาย
--	--

2. อิทธิพลจากเรื่องสังข์ทอง

เมื่อพิจารณาเรื่องราวในวรรณกรรมเรื่องพระกายโศท พบว่ามีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกับเรื่องสังข์ทอง บทละครนอกพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย กล่าวคือ

2.1 การได้มนตรีวิเศษจากนางยักษ์

ในเรื่องพระกายโศท พระกายโศทได้มนตรีมหามุณีจินตนาจากนางยักษ์ สมุททเวหา มนตร์นี้เป็นมนตร์วิเศษ คือ

○ ถ้าพระบุญเรือง	จักขับขานเมือง
บเคื่องหฤไทย	ขับม้าขับช้าง
วิฬสับสั้ไหมย	ย้อมไคยคังใจย
ละแก้วปราณะหนา	
○ ถ้าพระเยาวะวาช	เท่าจักลิ้นลาด
ไปยเมืองนาคา	เบื่องบนจนถึง
จัตุลิกา	โสลัศพรหมมา
คิงษาเมืองสวรรณ	

○ ถ้าพระบุญเรือง	จักขับขานเมือง
บเคื่องหฤทัย	ขับม้าขับช้าง
วิฬสยสมัย	ย้อมไคคังใจ
ลูกแก้วปรารณา	
○ ถ้าพระเยาวะวาช	เท่าจักลิ้นลาด
ไปเมืองนาคา	เบื่องบนจนถึง
จตุมหาราชิกา	โสลัศพรหมมา
คิงษาเมืองสวรรค	

นอกจากนี้ มนตร์นี้สามารถเรียกสัตว์ต่าง ๆ ได้ ซึ่งพระกายโศทใช้เรียก นกหรือปลา ได้เช่นเดียวกับพระสังข์ คือ

○ แล้วเท้าว่านมุนี เรียกปักที่รับทันนาน
 ผู้งัดในยถงคาน เขามาสู่พระจักรี
 ○ ส้มเต็จจอมจักร อุ้มนางเมียรักษ
 สะส่งชัลดาน ทั้งสองชวกัน
 สะส่งสำราญ แล้วเท้าวจริงอาน
 มุนีสาศรา
 ○ กรบถ้วนสามจับ มัจฉาทวนทบ
 ไปสู่ราชา อเนกอสงไชย
 มากมายนักหนา แต่ล้วนมัจฉา
 ห้อมล้อมพระทอง

○ แล้วเท้าว่านมุนี เรียกปักที่รับทันนาน
 ผู้งัดในคางคาน เขามาสู่พระจักรี
 ○ ส้มเต็จจอมจักร อุ้มนางเมียรัก
 สระสรงชลธาร ทั้งสองชวกัน
 สระสรงสำราญ แล้วเท้าวจริงอาน
 มุนีสาศรา
 ○ กรบถ้วนสามจับ มัจฉาทวนทบ
 ไปสู่ราชา อเนกอสงไชย
 มากมายนักหนา แต่ล้วนมัจฉา
 ห้อมล้อมพระทอง

ในเรื่องสังข์ทองนั้นพระสังข์ได้มหาจินตอมตร์ จากนางพันธุรัตน์ผู้เป็นมารดาเลี้ยง

.....

ยังมนตรีบทหนึ่งของมารดา

ถึงจะเรียกเต่าปลามัจฉาชาติ

ครุฑาเหวอขึ้นบน

ชื่อว่ามหาจินตอมตร์

ผู้งัดจตุบาทในโพรสณฑ์

อ่านมนตร์ขึ้นแล้วก็มาพลัน

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2513 : 86)

พระสังข์ใช้มหาจินตอมตร์เรียกปลา และเนื้อทรายต่าง ๆ เช่น

ครั้นถึงจึงลงหยุดนั่ง

ทอดเงาะข้อนเสียมทันนาน

เศษะเวทวิเศษของมารดา

เป็นหมู่หมู่มากมายในสายชล

ที่ร่วมไทรใบบังสุริย์ฉาน

แล้วโอมอ่านมหาจินตอมตร์

ฝูงปลามาสิ้นทุกแห่งตน

บ้างว่ายวนพันน้ำคลำไป

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2513 : 140)

ครั้นถึงจึงลงหยุดยั้ง	ที่มั่งรังสูงใหญ่ไบนานา
พระถอกเงาะซ่อนไว้ให้ลับตา	แล้วร่ำยมนตร์มหาจินดาพลัน
ฝูงเนื่อในป่ามามากมาย	ทั้งละมั่งกวางทรายและสมัน
คู่คานข่างไปทั้งไพรวัน	เป็นผู้ส่งฝูงวิ่งพลันกันมา

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2513 : 159)

2.2 การเลือกคู่ครอง

ในเรื่องสังข์ทอง หัวสามนตร์เมื่อจะจัดการเกี่ยวกับเรื่องคู่ครองของพระธิดาก็ได้ประกาศให้โอรสเมืองต่าง ๆ มาชุมนุมกันเพื่อให้พระธิดาเลือก

ลตองก็ลงนั่งเหนือเก้าอี้	ตรัสสั่งเสนาผู้ใหญ่
แต่บรรดาเมืองขึ้นของเราไซ้	ทั้งร้อยเอ็ดเวียงชัยเคยไปมา
ผู้ใดมีโอรสรูปงาม	แต่ในสิบสามเศษชันษา
ที่ยังไม่มีภริยา	ให้จัดแจงแต่งมาทุกธานี
เราจะให้ธิดาทั้งเจ็ดองค์	เลือกดูรูปทรงสงศรี
ถ้าลูกเราชอบใจจะได้	จะเสกกับบุตรีให้ครองกัน

(พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย, 2513 : 95)

ในเรื่อง พระกายโสท หัวอาทศย์ก็จัดการให้ลูกพระยาร้อยเอ็ดหัวเมืองเข้ามาชุมนุมกันเพื่อให้นางคารา พระธิดาได้เลือกคู่ครอง

○ แคล้วนลูพระยา	เทก้นมามะแจจรร	○ แคล้วนลูกพระยา	เทก้นมามากแจจัน
นั่งหยุดในโรงคั้น	ไทยที่ราชเจ้าส่ากัล	นั่งอยู่ในโรงกัล	ไทธิดาเจ้าส่ากัล
○ เมื่อนั้นพระจอมไตร	พิศดูไปยหัวมัลทล	○ เมื่อนั้นพระจอมไตร	พิศดูไปหัวมณฑล
เห็นหน้าร้อยเอ็ดตน	เข้ามากราบพระบาท	เห็นหน้าร้อยเอ็ดตน	เข้ามากราบพระบาท

○ หัวตรศรแก่สายส่มอร บังอรแก้วพ้ออา ลูรักจ้งเอาะมา พืชคูหน้ออันเล็ะไกรย	○ หัวตรศรแก่สายส่มร บังอรแก้วพ้ออา ลูรักจ้งออกมา พืชคูหน้ออันเล็ะไกร
○ ปลุกเรื่อนตามผู้หุย เลื่อะหากู้ตามพระไทย จ่าหนั่งแกช่ายไต พ้อจะโอยพระมังกล	○ ปลุกเรื่อนตามผู้ฮ้อย เลื่อะหากู้ตามพระทัย จ่าหนั่งแกช่ายไต พ้อจะอวยพระมังกล

3. อิทธิพลจากเรื่องรามเกียรติ์

เรื่องรามเกียรติ์ มีอิทธิพลต่อวรรณกรรมต่าง ๆ ของไทยหลายเรื่อง ไม่ว่าจะเป็น
วรรณกรรมทั่วไปหรือวรรณกรรมท้องถิ่น แต่ละเรื่องมีความเกี่ยวข้องมากบ้างน้อยบ้างแตกต่างกันไป
วรรณกรรมภาคใต้เรื่องพระกายโสทเป็นวรรณกรรมอีกเรื่องหนึ่งที่กล่าวถึงเรื่องรามเกียรติ์ แม้จะ
ไม่ใช่เหตุการณ์ตอนสำคัญนักแต่ก็แสดงให้เห็นว่าวิถีชีวิตการกล่าวถึงเรื่องราวในรามเกียรติ์
โดยตรง กล่าวคือ

คอนนางคาราและบรรดาสาวใช้ทั้งหลายร้อยพวงดอกไม้ ได้ร้อยเป็นเรื่องราวในเรื่อง
รามเกียรติ์ ดังข้อความที่ว่า

○ ผู้งนางทั้งหลาย กรองพวงเตาะไมย แต่ล้วนบุศบา กรองรูปพระน่ร้าย เมือตามสี่ดา กรองรูปยักษา อุมเสดาหนี	○ ผู้งนางทั้งหลาย กรองพวงดอกไม้ แต่ล้วนบุศฟา กรองรูปพระนารายณ์ เมือตามสี่ดา กรองรูปยักษา อุมสี่ดาหนี
○ กรองรูปหัทศกัน เป็นรูปจอมขวัน อิรันหันดี เมื่อนางมาหุย เหน้อยอคคีร์ ทำเพลงฉาวมี บ่รยอจุพผา	○ กรองรูปหัทศกัน เป็นรูปจอมขวัญ อิรันหันดี เมื่อนางมาอยู่ เหน้อยอคคีร์ ทำเพลงฉาวมี บนยอคญผา

4. อิทธิพลจากเรื่องจันทะโครบ

เรื่องจันทะโครบนั้น เมื่ोजันตะโครบเรียนวิชาจบ ลาพระตามสกลลับสู่เมือง
พระคาบสได้ให้ผอบแก่จันตะโครบและสั่งไม่ให้เปิดระหว่างทาง แต่จันตะโครบกลับเปิดผอบออกดู

จึงหยุดนิ่งยังหน้าศิลาลาด	จะคลาคลาตร้อนแสงพระสุริย์ฉาน
จึงหยุดหยิบผอบรัตน์ชัชวาล	พระกุมารตรึกในอยู่ไปมา
จะเป็นของสิ่งไรในผอบ	ให้ปราภตรึกคิดแล้วกังขา
ผลกรรมลืมหักำพระสิทธิ	จึงเผยผาผอบพลันด้วยทันใจ

(จันทะโครบ, 2505 : 10)

เมื่อจันทะโครบเปิดผอบ ก็ทำให้ได้พบกับนางโมรา แต่จันทะโครบก็ต้องได้รับความวิบัติจากนางซึ่งมีลักษณะเดียวกับเรื่องพระกายโสฬ คือ นางคาราเมื่อไปถึงเมืองภากย์ก็รับกระห้อยนางรำจากนางประกาศันตามคำสั่งของนางสมุททเวหา และในระหว่างทางนางประกาศันก็สั่งไม่ให้เปิดกระห้อยนางรำออกดู แต่นางคารากลับเปิดออกดู จึงทำให้นางต้องประสบความเคื่อนร้อน

○ กุทุนกรุมมา	คังส้อสาหุข่างไนย	○ กุทุน <u>กระ</u> ทรุมมา	คังส้อสาอยู่ข่างไน
กรุบเกรียบเป็นฉันโคย	กุกักใจยเป็นนักหนา	กรุบเกรียบเป็นฉันโค	กุกักใจเป็นนักหนา
○ จักโครอยเปิดคูแล	ไทยเห็นแนประจักตา	○ จักโคร่เปิดคูแล	ให้เห็นแนประจักษตา
ชื่อว่านางยักษา	แตงใหม่าประการโคย	ชื่อว่านางยักษา	แตงให้มาประการโค
○ เมื่อนั้นนางสาวหนุม	เบ็กกระทรุมเอาะมัดใจย	○ เมื่อนั้นนางสาวหนุม	เบ็กกระทรุมออกมัดใจ
วินยานยักษาไสย	หมันวังเอาะทุกพาสา	○ วิญญาณยักษาไซร์	มันวังออกทุกพาสา
○ บ้างชั้นปลายทุมพอน	บ้างรำร้อนหุปลายปา	○ บ้างชั้นปลายทุมพอน	บ้างรำร้อนอยู่ปลายปา
ชวิตตุงลอคลงมา	ทุกพาสาห่าเพคไหญย	○ ชวิตตุงลอคลงมา	ทุกพาสาห่า <u>เพค</u> ไหญ

5. อิทธิพลจากเรื่องพระรถเมรี

เรื่องพระกายโสฬได้รับอิทธิพลจากเรื่องพระรถเมรี คือตอนแปลงสาร

ในเรื่องพระรถเมรี เมื่อพระรถเสนรับสารจากนางยักษสุนทรา เพื่อเดินทางไปหา นางเมรีในระหว่างการเดินทางพระรถเสนเจอพระฤาษี พระฤาษีเปิดดูสารเห็นว่า พระรถเสนจะมีภัยเพราะในสารนั้นนางสุนทราสั่งให้นางเมรีฆ่าพระรถเสนเสีย พระฤาษีจึงช่วยแปลงสารจากร้าย ให้กลายเป็นดี เพื่อช่วยพระรถเสนให้พ้นภัย ดังข้อความที่ว่า

○ จึงพระอาจารย์ เห็นถูกห่มาร
 แปลงสารเสียโฉมย โนนลักษ์สารตรา
 สิ้นทรานางไท ไขชุกทุกใจ
 ด้วยพระธิดา

○ อยเดี่ยวเปลี่ยวตัว ยิงโหมมีตัว
 เหมือนปรอบร้ายฝา เนื้อหน่อกรัสต์
 แมจัดให้มา โนพระธิดา
 รับภา เข้าไป

○ มอบเวนสมบัต ให้แก่กระสัด
 ที่ฝึกมาโฉมย ลูกแมทั้งสอง
 ปกครองกันไปย ยาว่าสิงโคย
 ไทเหาะฝึกเคื่อง

○ จึงพระอาจารย์ เอ็นถูกมาร
 แปลงสารเสียโฉม โนนลักษ์สารตรา
 สิ้นทรานางไท ไขชุกทุกใจ
 ด้วยพระธิดา

○ อยู่เดี่ยวเปลี่ยวตัว หลิงไม่มีตัว
 เนื้อหน่อกรัสต์ เนื้อหน่อกรัสต์
 แมจัดให้มา ให้พระธิดา
 รับภา เข้าไป

○ มอบเวนสมบัต ให้แก่กระสัด
 ที่ฝึกมาโฉมย ลูกแมทั้งสอง
 ปกครองกันไป ยาว่าสิงโคย
 ให้ไหวฝึกเคื่อง

(เรื่อง นานิน, 2522 : 111-112)

เรื่องพระกายโสท เมื่อนางสมุทลเวหาแกลิ่งหลอกใช้ให้ลูกสะใภ้ที่นางคารา คือ
 สารไปให้นางประกาสันผู้เป็นน้องสาวฆ่า ระหว่างทางเช่นเดียวกัน พระกายโสทได้แปลงสาร
 เสียโฉม เพื่อให้ให้นางประกาสันได้ต้อนรับนางคาราเป็นอย่างดี

○ เมื่อนั้นผู้มี แปลงสารด้วยดี
 ว่าพิคังวน พิจริงช่อวาร
 เห็น้องนี้งามล เมียพระจุลพล
 การโสตราชา

○ ไทยเอ่ากระห้อย นางรำน้อย๒
 ไปยสุเซธา ครันนางมาถึง
 จังพระน้องยา เลียงคูรักษา
 ญาไทรรำคาน

○ เมื่อนั้นผู้มี แปลงสารด้วยดี
 ว่าพิคังวล พิจริงช่อวาร
 ท้าวน้องนิรมล เมียพระจุลพล
 กายโสตราชา

○ ให้เอากระห้อย นางรำน้อยน้อย
 ไปสู่เชษฐา ครันนางมาถึง
 จึงพระน้องยา เลียงคูรักษา
 ออย่าให้รำคาญ

อิทธิพลของหนังตะลุงที่มีต่อ เรื่องพระกายโสท

นอกจากได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมเรื่องดังกล่าวแล้ว เรื่องพระกายโสทยังมีอิทธิพลมาจากหนังตะลุง ปรากฏในเรื่องความเชื่อ คือ เชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น การมีมนตร์วิเศษ การชุบ หรือเนรมิตสิ่งต่าง ๆ ขึ้น ซึ่งเป็นลักษณะที่ปรากฏในหนังตะลุงแทบทุกเรื่อง โดยนายหนังจะใช้ดำเนินเรื่องหรือผูกเรื่องให้เป็นที่ตื่นเต้น ใจเร้าใจ แก่ผู้ชม เพราะการที่จะสะกดผู้ชมให้นั่งอยู่หน้าโรงหนังได้เกือบครึ่งคืนนั้น นอกจากนายหนังจะต้องเป็นผู้มีเสียงดี มีศิลปะในการเชิด มีไหวพริบ ปฏิภาณ สร้างอารมณ์ขัน หรือให้ความตลกโปกฮา ประทับใจแก่ผู้ชมแล้ว เรื่องราวที่เสนอ จะต้องสนุกสนาน และตื่นเต้น คนชมหนังตะลุงมักชอบเรื่องที่มีอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ เรื่องภูตผี เทวดา หรือเรื่องยักษ์ต่าง ๆ ตามคติของไทย อิทธิพลเหล่านี้ จึงมักปรากฏอยู่ในวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ด้วย สำหรับเรื่องพระกายโสท กวีกล่าวถึงเทวดา และแม่กระทั่ง เจ้าที่เจ้าทาง เจ้าห้วยเจ้าเหว เจ้าป่าเจ้าเขากล่าวถึงยักษ์ ตลอดจนการชุบหรือเนรมิตสิ่งต่าง ๆ เช่น

นางยักษ์สมุททเวหา เนรมิตศาลาที่พักอาศัยในป่า

○ หมันก็บึกในอินทรี	สมเหมือนที่ภูประสงค์	○ มั่นก็บึกในอินทรี	สมเหมือนที่ภูประสงค์
คิชแล้วนางโฉมยง	หมันประจ้งอ่านจินดา	คิชแล้วนางโฉมยง	มันประจ้งอ่านจินดา
○ บังเก็ชเป็นสาไหลย	ไต่ยต้นไทรงามโสภา	○ บังเกิดเป็นศาไล	ไต่ต้นไทรงามโสภา
สำนักนางยักษ์	ย้อมประดับด้วยทับทิม	สำนักนางยักษ์	ย้อมประดับด้วยทับทิม
○ สะนำอันใหญ่กว้าง	หุยที่ข้างทิศประจิม	○ สระน้ำอันใหญ่กว้าง	อยู่ที่ข้างทิศประจิม
เคาะไมยเรียงรายเต็ม	หุยรอบริมบรรณศาลา	ตอกไม้เรียงรายเต็ม	อยู่รอบริมบรรณศาลา

พระกายโสท เนรมิตแท่นที่ประทับ

○ หัวบึกเงานแทนร่งหนา	ภูนเกิดขึ้นมา	○ หัวบึกเป็นแท่นรจนา	พูนเกิดขึ้นมา
ประตุ้งตั้งใจปอง		ประตุ้งตั้งใจปอง	

นอกจากนี้ บทพากย์หนังตะลุง จะแต่งเป็นคำประพันธ์หลายชนิด เพราะนายหนังต้อง
ใช้กลอนตลอดทั้งคืน ส่วนใหญ่ต้องใช้กลอนสศ นายหนังจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับวงศักร์เป็นอย่างดี
เพื่อแต่งเป็นกลอนแบบต่าง ๆ ตามเนื้อเรื่องและลีลา เช่น

กลอนสี่ หรือ กลอนกบเต็น ถือเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่นภาคใต้ ที่ใช้เป็น
บทพากย์หนังตะลุง นิยมใช้พากย์ตอนชมโฉม หรือชมความงามตามธรรมชาติ นายหนังจะร้อง
วรรคละ 4 คำ เป็นตอน ๆ ไป สลับกับลูกคู่ตีทับ โหม่ง ๆ ทุ้ม ๆ

กลอนสี่นี้ บางคนเรียกว่า กาพย์สุรางคนางค์ 32 แต่ส่วนมากเรียกกันว่า กลอน
กบเต็น (สุริวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, 2522 : 60) ซึ่งน่าจะเป็นการพัฒนาในกวีนิพนธ์ภาคใต้
ที่เรียกว่า "ราบ" ซึ่งหมายถึงกาพย์สุรางคนางค์นั่นเอง ลักษณะนี้ปรากฏในเรื่อง พระกายโสท
หลายตอน แต่จะยกตัวอย่างเพียงบางตอน คือ

บทชมโฉมพระกายโสท

○ พระชัฒเสาเห่า	โคสิพหกเข้า	○ พระชันษาห้าว	ได้สิบกเข้า
กล้องแกล้งโฉมลี	เป็นที่ปติโลม	กล้องแกล้งโฉมศรี	เป็นที่ปติโลม
แกฝูงนารี	ในยโลกหังลี	แกฝูงนารี	ในโลภหังลี
บ่อมมีถึงสอง		บ่อมมีถึงสอง	
○ เกษาคำพลับ	คฤาภิแมลงทับ	○ เกษาคำพลับ	คือปีกแมลงทับ
ดูงามล้ำมยอง	พิศดูพระชนง	ดูงามล้ำมยอง	พิศดูพระชนง
คฤากังแก้วกรอง	พระกันทั้งสอง	คือกังแก้วกรอง	พระกรรณทั้งสอง
คฤาจารย์ไตรย		คือทากรรไตร	

บทชมโฉมนางคารา

○ พระพักตร์คฤาฉัน	งามเลิเชเจ็ดฉัน	○ พระพักตร์คือฉันทร์	งามเลิศเจ็ดฉัน
เป็นนวล่อง	ทรตาคฤาฉัน	เป็นนวลละออง	ทันตคือนิล

หงส์สามสีสอง	พระกันเภาน้อย	หิ้งสามสีสอง	พระกรรต้าวน้อย
คณาชากรไตร		คือชากรรไตร	
○ นาสิกเลียแล้ว	คณาตั้งข่อแก้ว	○ นาสิกเลียแล้ว	คือตั้งข่อแก้ว
คณาสุกไส	พระกรรอรกล้อม	คณาสุกไส	พระกรรอรกล้อม
คณาวงคชไกร	นิวพระหัตถ์ไทย	คณาวงคชไกร	นิวพระหัตถ์ไทย
คณาลำเทียนทอง		คณาลำเทียนทอง	

จากการศึกษาวรรณกรรมเรื่องพระกายโสท ถึงแม้ว่า วรรณกรรมเรื่องนี้จะได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมเรื่องอื่นบางตอนดังได้กล่าวมา หรืออาจได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมพื้นบ้าน เช่น หนังสือลูกบ๊อง แต่ทว่าได้ดำเนินเรื่องให้สอดคล้องผสมกลมกลืนกันตลอดทั้งเรื่อง แสดงให้เห็นความเชี่ยวชาญ ความรอบรู้ และเห็นอัจฉริยะของกวีอย่างเด่นชัด ซึ่งอาจสรุปได้ดังนี้คือ

1. กวีมีความสามารถในการใช้คำศัพท์ สำนวนโวหารต่าง ๆ ได้อย่างเด่นชัด การใช้คำ การพรรณนา หรือการเปรียบเทียบ เขียนได้ละเอียดลออ พรรณนาได้อย่างแจ่มชัดถูกต้องเหมาะสม และไพเราะ เช่น

เมื่อนางยักษ์สมุทคเวหาจะคลอศพระกายโสท

○ คณาน้ำตานอ้อย	พระทองยอดสร้อย	○ คือน้ำตาลอ้อย	พระทองยอดสร้อย
อรรน้อยจรัจรร	บ่อไคยยากใจ	อรรน้อยจรัจรร	บ่อไคยยากใจ
แกมราคาทรรน	พระแก้วจอมผ่น	แกมราคาท่าน	พระแก้วจอมขวัญ
พันจากทุกขา		พันจากทุกขา	
○ คณาทองแบ่งเบา	หาไหนจักเท่า	○ คือนทองแบ่งเบา	หาไหนจักเท่า
อรรน้อยพังกา	เก็ชเป็นม่นุช	อรรน้อยพังกา	เกิดเป็นม่นุช
บรสิฐนักรักษา	เสมือนพระบิดา	บรสิฐนักรักษา	เสมือนพระบิดา
เจ้าฟ้าหิมเคียว		เจ้าฟ้าหิมเคียว	

ป่าหิมพานต์ อนันตคา ไม้อัดตัวตน ไม้อัดอัตรดา ยุคนธร ชื่อภูเขาใหญ่ในหมู่สัตตบริภัณฑ์ ซึ่งล้อมรอบภูเขาพระสุเมรุ หรือเคียรดี หมายถึง นักบวชนอกพุทธศาสนา แสดงให้เห็นว่า กวีเป็นผู้ใฝ่หาความรู้ และมีความรู้อย่างก็เยี่ยมผู้หนึ่ง

2. กวีใช้คำประพันธ์ต่าง ๆ หลายชนิด และได้ดัดแปลงใช้คำประพันธ์ เช่น การประพันธ์กาพย์ โดยใช้คณะของฉันท์ จึงทำให้เกิดความไพเราะในคำประพันธ์ยิ่งขึ้น ทั้งแสดงออกทางด้านความสามารถในเชิงกวีนิพนธ์ของกวีได้เป็นอย่างดี

3. กวีเป็นผู้มีความสามารถในการอ่านวรรณกรรม จากการวิเคราะห์เรื่องพระกายโสท จะเห็นว่า กวีได้นำเรื่องราวจากวรรณกรรมเรื่องต่าง ๆ ที่เคยอ่าน มาสร้างผลงานของตน ทั้งนี้มาใช้โดยตรง ดั่งได้กล่าวมาแล้วข้างต้น และนำมาประกอบเรื่องอย่างสร้างสรรค์ เป็นการแสดงถึงความสามารถในการจดจำ และความสามารถในการประยุกต์ความคิด เช่น กวีได้แสดงความคิดตอนนางยักษ์สมุทหเวหา จับนางมาลาภินในขณะที่นางมาลาภากำลังตั้งครรภ์ จึงทำให้โอรสในครรภ์คือพระกายโสท ตกไปอยู่ในท้องของนางยักษ์ เป็นการเปลี่ยนท้อง ผากท้อง เช่นเดียวกับเรื่องรามเกียรติ์ ที่พาลีเอาลูกในท้องของนางมณโฑ ไปใส่ไว้ในท้องแพะ แต่ในส่วนนี้ มิใช่จะกล่าวได้ว่าผู้แต่งเรื่องพระกายโสทจะเลียนแบบเรื่องรามเกียรติ์ แต่เป็นการนำเอาแนวคิดจากเรื่องรามเกียรติ์มาประยุกต์ใช้ และสร้างสรรค์งานของตนเองให้แปลกไปอีกลักษณะหนึ่ง

4. การสร้างสรรค์บทกวีศรย์ วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้โดยทั่วไป มักไม่ปรากฏว่ามีบทกวีศรย์ คือ อาจมีแต่ในคยเล่ม (สัมภาษณ์ อาจารย์สมหมาย ปันพุทธศิลป์, 14 กรกฎาคม 2533) ดังนั้นจึงทำให้ได้อรรถรสไม่ครบถ้วน กวีผู้แต่งเรื่องพระกายโสทจึงได้แต่งคำประพันธ์เชิงเกี่ยวพาราสีและบทสรวงาฬ หรือบทกวีศรย์ขึ้น ซึ่งเป็นการแสดงความสามารถอย่างพิเศษของกวี เพราะนอกจากจะมีความสามารถทางด้านกาพย์เปรียบเทียบกับแล้ว กวียังต้องสรรหาคำที่ประณีตไพเราะ ร่ายรื่น ชวนฟัง และแสดงให้เห็นภาวะทางอารมณ์ของตัวละครอย่างเด่นชัด เพื่อให้ผู้อ่านมองเห็นภาพพจน์และได้อารมณ์อย่างเต็มที่จากการอ่าน